

การศึกษาพัฒนาการความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ
ของชาวพุทธจังหวัดสุรินทร์

A Study on the Development of Beliefs and Ritual Practices of Misfortune
Removal and Life-Prolonging among Buddhists in Surin Province

ยโสธารา ศิริภาพระภากร^{1*}, สุริยา คลังฤทธิ², เกริกวุฒิ กันเพียง³, และน้ำฝน จันทน์นวล⁴
Yasochara Siriphaprapagon¹, Suriya Klanglit², Kroekwut Kanthiang³, and
Namfon Channual⁴

¹⁻²นักวิชาการอิสระ บ้านศาลาสამัคคี ตำบลบ้านชบ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์; independent academic Ban Sasala Samakkhi, Ban Chob Subdistrict, Sangkha District, Surin Province, Thailand.

³หัวหน้าหลักสูตรการจัดการ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย; Head of the Management Program, College of Industrial Technology and Management, Rajamangala University of Technology Srivichai, Thailand.

⁴หลักสูตรการโรงแรมและการท่องเที่ยว สาขาบริหารธุรกิจ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย; Hotel and Tourism Management Program, Department of Business Administration, College of Industrial Technology and Management, Rajamangala University of Technology Srivichai, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : yasotharar.s@gmail.com

DOI : 10.65205/jasru.2025. 1025

Received : January 11, 2024; Revised : October 15, 2025; Accepted : December 9, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาพัฒนาการความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ วัดอุประสงค์การศึกษา (1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ (2) เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสังเกต การมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายจำนวน 15 คน

ผลการศึกษา

พัฒนาการของความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุมีรากฐานมาจากความหวาดกลัวต่อภัยธรรมชาติในระยะเริ่มต้นของมนุษย์ จากนั้นจึงพัฒนาไปสู่ความหวาดกลัวต่อวิญญาณของบรรพบุรุษและบุคคลที่กล่าวหาในชุมชนซึ่งเสียชีวิตไปแล้ว ความหวาดกลัวนี้นำไปสู่การบวงสรวงและการเซ่นไหว้ เพื่อเป็นการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ ความเชื่อแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) ความเชื่อดั้งเดิม ที่สืบทอดอยู่ในชุมชน (2) ความเชื่อที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม คติความเชื่อสามารถอธิบายได้ว่าเป็นการยอมรับในหลักการบางอย่างหรือบุคคลซึ่งเชื่อว่ามีอำนาจเหนือมนุษย์ สิ่งเหนือธรรมชาติ และวิญญาณ ในบริบทของดินแดนแถบนี้ ความเชื่อเรื่องวิญญาณยังคงฝังแน่นในวิถีชีวิต ไม่ว่าจะ เป็นในพิธีกรรมหรือประเพณีท้องถิ่น ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ มนุษย์มีความเชื่อและความหวังว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจเหนือธรรมชาติจะสามารถมีอิทธิพลต่อชีวิตของตนเองได้

Citation : Siriphaprapagon., Y., Klanglit.,S., Kanthiang., K., & Channual, N. (2025). A Study on the Development of Beliefs and Ritual Practices of Misfortune Removal and Life-Prolonging among Buddhists in Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 15-32. <https://doi.org/10.65205/jasru.2025. 1025>

จึงได้ปฏิบัติตามความเชื่อนี้ด้วยวิธีการต่างๆ ในยุคโบราณ ความเชื่อเหล่านี้แสดงออกผ่านการบูชาเทพเจ้าหรือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยมีจุดประสงค์ให้ตนเองรอดพ้นจากภัยพิบัติและมีชีวิตยืนยาว
คำสำคัญ (Keywords) : พัฒนาการ, ความเชื่อ, พิธีกรรม, การสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ

Abstract

The Study of the Development of Beliefs and Rituals in Life-Prolonging Rites Research Objectives 1. To study the development of beliefs and rituals in life-prolonging rites 2. To study the beliefs and rituals of life-prolonging practices This study is qualitative research, utilizing observation, participation, and interviews with 15 participants.

Findings

The development of beliefs and rituals related to life-prolonging rites has its roots in early human fears of natural disasters. Over time, these fears evolved into concerns about the spirits of ancestors and revered members of the community who had passed away. To appease these supernatural forces, people conducted rituals of offerings and worship. Beliefs can be categorized into two types: 1.Traditional beliefs passed down within the community 2.Beliefs acquired through cultural exchange. Belief systems can be explained as acceptance of certain principles or reverence for individuals believed to have supernatural powers. In this region, beliefs about spirits are deeply embedded in daily life and are reflected in rituals and local traditions, from birth to death.

Beliefs and Rituals in Life-Prolonging Practices. People believe that sacred entities or supernatural powers can influence their lives. As a result, they adhere to these beliefs through various practices. In ancient times, these beliefs were often expressed through the worship of gods or supernatural forces, with the goal of surviving and extending one's life.

Keywords : Development, Beliefs, Rituals, Life-Prolonging Rites

บทนำ (Introduction)

พระพุทธศาสนาอันชาวไทยได้นับถือกันมาช้านานอาจกล่าวได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาเป็นเวลาช้านาน นับตั้งแต่ยุคสมัยที่มีการรวมตัวของชุมชน ในรูปแบบของชุมชนเกษตรกรรมในยุคต้นๆ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาล้วนเป็นกิจกรรมที่สร้างความดึงดูดใจให้เกิดขึ้นภายในจิตของพุทธศาสนิกชน ทำให้สังคม ชุมชน ประเทศที่มีสมาชิกประชากรเป็นไปอย่างสงบสุขนั้นคือ การใช้ศาสนาเป็นกลไกในการควบคุมสังคม ชุมชน ได้ลักษณะหนึ่งที่น่ายินดีของชาวพุทธ นั่นคือ พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปมักยึดถือความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติและ สิ่งลี้ลับ และยังมีการถือโชคลางกันเป็นส่วนใหญ่ มีระเบียบขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมผสมผสานกับคติความเชื่อในพุทธศาสนาโดยไม่รู้สึกรู้สีกแปลกแยกแต่อย่างใด และเมื่อเกิดเหตุการณ์เช่น ปัญหาชีวิต เหตุร้าย ความเจ็บป่วย และอันซึ่งสิ่งที่หาสาเหตุไม่ได้ ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยวิทยาการของยุคสมัย วิธีการหนึ่งที่มีมักจะใช้เป็นทางออกให้กับปัญหา เหตุร้าย ความเจ็บป่วยที่หาสาเหตุไม่

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภาร, สุริยา คลิ่งฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และนำฝน จันทรรนวล. (2568). การศึกษาพัฒนาการความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ของชาวพุทธจังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 3(6), 15-32.

<https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.1025>

ได้ นั่นคือ การพึ่งพาอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งนับว่าเป็นคติความเชื่อที่มีบทบาทมาก ในการแก้ไขปัญหา นักวิทยาศาสตร์ไม่สามารถอธิบายถึงสาเหตุและผลปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เหนือความสามารถของวิทยาการ แห่งยุคสมัยในการตอบคำถามให้เป็นที่เพียงพอต่อความสงสัย และขัดข้องในใจของมนุษย์ชาติในโลกยุคใหม่ นี้ สถานการณ์ปัจจุบัน ในโลกยุคใหม่ทุกวันนี้ มีความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา ได้มี แนวคิดหลายรูปแบบในการหาทางออกเมื่อประสบเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งตนเองไม่สามารถหาทางออกได้ แม้น ว่าวิทยาการในโลกยุคใหม่ที่เราเรียกกันว่ายุคโลกวิถีที่มีเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกอย่างมากมาย แต่ ก็ไม่สามารถช่วยหาทางออกในบ้างอย่าง หรือแก้ทุกข้อให้ได้เลย ฉะนั้นมนุษย์จึงเลือกใช้การพึ่งพาอำนาจเหนือ ธรรมชาติเป็นหนทางในการแก้ปัญหาให้กับตนเองแม้นแต่จะมีพุทธศาสนาที่ช่วยฟื้นฟูได้แต่เพียงในด้านจิตใจ ก็ตาม

ความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ นับว่าเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่เกิดกับสังคมไทยมา ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษกระทั่งมาถึงในสมัยปัจจุบันการทำพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ นั้นยังคงมีอยู่แลได้มีการ พัฒนาในรูปแบบพิธีกรรม ขึ้นตอน ระเบียบแบบแผนต่างๆ คนทำพิธี ต้องมีการปฏิบัติตามพิธีกรรมที่ กำหนด ตามรูปแบบของอาจารย์ (ผู้ทำพิธี) นั้นว่ามีขั้นตอนอะไรบ้าง และต้องเป็นผู้รู้ระเบียบพิธีการ ขึ้นตอน เครื่องประกอบพิธีกรรมด้วย (ทวิวัฒน์ ปุณฺทริกวัด, 2553) เมื่อผู้คนที่มีความทุกข์ทางใจ เกิดความไม่สบาย ต่างๆ ก็ต่างมุ่งหาวัดหรือสถานที่ประกอบพิธีกรรมดังกล่าวอย่างมากมายถึงกระนั้นทางฝ่ายพระภิกษุทาง พระพุทธศาสนาเองก็ตามก็ยังมี การจัดพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ และเป็นพิธีกรรมที่ดูใหญ่โต มี เครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรมมากมาย และผู้ประกอบพิธีกรรมเองก็เป็นพระภิกษุที่บวชอยู่ใน พระพุทธศาสนาซึ่งสิ่งเหล่านี้ทางพระวินัยก็ได้บัญญัติไว้ว่า เป็นไสยศาสตร์แขนงหนึ่ง ซึ่งเป็นเดรัจฉานวิชาที่ พระพุทธองค์ทรงห้ามมิให้พระภิกษุกระทำ ดังปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อีกอย่าง หนึ่งเมื่อปลุกชนกล่าวชมตถาคต ฟังกล่าวชมอย่างนี้ว่า พระสมณะโคดม เว้นขาดจากการเล็งชีพโดยทางผิด ด้วยดีรัจฉานวิชา (ที. สี.(ไทย)1/1/14.) อย่างที่สมณะพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วย ศรัทธาแล้ว ยังเล็งชีพโดยทางผิดด้วยดีรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทายอวัยวะ ทายนิมิต ทายอุปบาท ทำนายฝัน ทำนายลักษณะทำนายหนูกัดผ้า ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแว่นเวียนเทียน ทำพิธีชดแลกลบบูชาไฟ ทำพิธีชดรำบูชาไฟ ทำพิธีชดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชา ไฟ ทำพิธีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดูอวัยวะ ดูลักษณะพื้นที่ ดูลักษณะที่ไรนาเป็นหมอปุลกเสก เป็นหมอดี เป็นหมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมองู เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอมแมลงป่อง เป็นหมอรักษาแผลหนูกัด เป็นหมอตายเสียงนก เป็นหมอตายเสียงกา เป็นหมอตายอายุ เป็นหมอนอกจากนี้ยังมีข้อความที่ปรากฏ เกี่ยวข้องกับการห้ามพระภิกษุกระทำพิธีสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ หรือเรียนเดรัจฉานวิชาตอนหนึ่งว่า พระ สมณะโคดม เว้นขาดจากการเล็งชีพโดยทางผิดด้วยดีรัจฉานวิชา อย่างที่สมณะพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเล็งชีพโดยทางผิดด้วยดีรัจฉานวิชาเห็นปานนี้คือ ให้ฤกษ์อวาทมงคล ดูฤกษ์เรียงหมอน ดูฤกษ์หย่าร้าง ดูฤกษ์เก็บทรัพย์ ดูฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย ให้ยามดุงครุฑ ร่ายมนต์ให้ลั่นกระด้าง ร่ายมนต์ให้คางแข็ง ร่ายมนต์ให้มีมือสั้น ร่ายมนต์ไม่ให้หูได้ยินเสียง เป็นหมอทรง ร่าย มนต์พันไฟทำพิธีเชิญขวัญ (ที. สี.(ไทย) 1/1/14.) ความเชื่อและพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ เหล่านี้กลับ เป็นที่นิยมในสังคมไทยเป็นอันมาก ทั้งๆ ที่เป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนาเถรวาท ตามความเห็นของ (ทวิวัฒน์ ปุณฺทริกวัด, 2553) กล่าวว่าไสยศาสตร์เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ที่สะท้อนให้เห็นเรื่องของชนชั้น และ สถานทางเศรษฐกิจของผู้คนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามที่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ พิธี

Citation : Siriphaprapagon., Y., Klanglit.,S., Kanthiang., K., & Channual, N. (2025). A Study on the Development of Beliefs

and Ritual Practices of Misfortune Removal and Life-Prolonging among Buddhists in Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 15-32. <https://doi.org/10.65205/jasru.2025.1025>

กรรมการสะเดาะเคราะห์กลายเป็นความหวังของผู้คน และจะเฟื่องฟูเป็นพิเศษในยามที่ประชาชนหาทางออกอื่นไม่ได้และได้จัดเป็นไสยศาสตร์ออกเป็น 3 ระดับ คือ ไสยศาสตร์ระดับสูง ได้แก่ ไสยศาสตร์แห่งอภิปรชญา (ลัทธิกรรมเก่า) ระดับกลาง ได้แก่ ความศักดิ์สิทธิ์เช่นลัทธิเกจิอาจารย์และรูปเคารพ กับการทำนายทายทัก ซึ่งเป็นลัทธิโหราศาสตร์ ระดับต่ำ ได้แก่ การทรงเจ้าเข้าผี กับไสยศาสตร์มนต์ดำ (ใช้อำนาจลึกลับในการควบคุมบุคคลอื่นโดยตรง เช่น เสกหนังสือและตะปูเข้าห้อง/ ผีถ้วยแก้ว/ ผีตะกร้า/ เสน่ห์ยาแฝด/ กระจกหน้าทอง/ น้ำมันพราย) ลัทธิทรงเจ้าเข้าผี เช่นการ เข้าทรงเทพ / ผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตาและแสดงฤทธิ์ทางลึกลับ แหกแก้ว/ ลูยไฟ “ระบบความเชื่อของสังคมไทยพุทธมีรากฐานมาจาก ความเชื่อผีที่สืบต่อกันมานานและมีผลต่อวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้เกิดวัฒนธรรมนับถือผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษ เช่น ผีปู่ย่า ผีฟ้า(ติวดา) ผีเมือง (มิ่ง) ผีบ้าน (เนี่ยะตา) ผีเจ้าที่เจ้าทาง (ซา ปทุม) ผีประจำ (บ่วงบาศ) ผีปอบ (ทมิฬ) (วิชาภรณ์ แสงมณี, 2536) และเกิดการผสมผสานกันจนกลายเป็นแบบแผนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคมไทย “พระพุทธศาสนาจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อของประชาชนในสังคม และความเชื่อนั้นมีอยู่ไม่น้อยที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์และเรื่องเคราะห์หามยามร้าย” (วิรัช- นิภาวรรณ, 2533) อย่างไรก็ตามเราจะพบว่า แนวความคิดในเรื่องการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุในทางพระพุทธศาสนานั้นพระพุทธองค์ทรงสอนให้เหล่าสาวกมีปัญหาเน้นในเรื่องปัญญาและการมีชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาด พระพุทธศาสนาให้เชื่อเรื่องกรรมหรือการกระทำของตนเองเป็นสิ่งสำคัญ มนุษย์มีกรรมเป็นของตนเอง มีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย (ม.ม.(ไทย) 13/707/550.) แต่เมื่อตนเองได้ประสบกับภัยพิบัติประสบกับความทุกข์ มีความเดือดร้อนต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตอาจเป็นเพราะกรรมที่เคยทำไว้ในอดีตตามให้ผลในปัจจุบันชีวิต จึงนำไปสู่การแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาชีวิตที่เกิดขึ้น โดยพิธีกรรมเป็นสื่อตามความเชื่อเรื่องกรรม ดังปรากฏในกรณีของอายุวัฒนกุมาร (มหามกุฏราชวิทยาลัย,ธัมมปัทมฐกถา, 2537) กรณีของพระนางสามาวดีของพระเจ้าปเสนทิโกศลกรณีขององค์คุลีमार (ม.ม.(ไทย)25/223/102.ช.ช. (ไทย) 28/296/229.) กรณีสุวรรณสามชาดก (ช.ธ. (ไทย) 25/223/102.ช.ช. (ไทย) 28/296/229.) เป็นต้นซึ่งล้วนเกิดขึ้นเพราะกรรมและการรอดพ้นจากความตายของกรณีดังปรากฏในพระไตรปิฎก ก็มีผลมาจากอำนาจของพระปริตรด้วยประการหนึ่ง การแผ่เมตตา การตั้งสัจจะอธิฐานด้วยซึ่งในกรณีนี้อาจเป็นความเชื่อหนึ่งที่มีการสวดพระปริตรเพื่อการสะเดาะเคราะห์ให้สิ่งร้ายกลับกลายเป็นสิ่งที่ดีงามขึ้นมาได้ด้วยอาศัยอำนาจพระปริตรนั้นประการหนึ่ง ในสมัยพุทธกาลโดยเฉพาะหลักฐานในยุคต้นการเตรียมสถานที่ในพิธีกรรม พระพุทธองค์อาจจะไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก แต่อาจเป็นหน้าที่และสิ่งที่มีความเชื่อจะให้ความสำคัญเสียมากกว่า จึงมีปรากฏเรื่องราวการจัดเตรียมพิธีกรรมอย่างพิสดารในทศนยุคหลัง เช่น ในเรื่องอายุวัฒนกุมาร เรื่องเมืองไพศาลี ซึ่งจะพบว่า มีปรากฏรูปแบบของการจัดสถานที่เตรียมเพื่อการเสด็จมาของพระพุทธองค์อย่างเหมาะสมโดยการจัดทำมณฑป และอาสนะรอบมณฑปสำหรับพระภิกษุเพื่อสวดพระปริตรตลอด 7 วัน 7 คืน (ช.ธ.(ไทย) 258/180.) แต่สำหรับการจัดพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ดังที่ได้กล่าวมาว่าความเชื่อในพระพุทธศาสนาปัจจุบันเป็นความเชื่อแบบผสมผสานระหว่างความเชื่อในทางศาสนาดั้งเดิมท้องถิ่นกับความเชื่อของพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้านและความเชื่อของพระพุทธศาสนาแบบวิชาการผสมกัน เป็นผลทำให้มีรูปแบบการจัดการเตรียมสถานที่ที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่นมีการจัดตั้งพระพุทธรูปเป็นพระประธาน มีการจัดเครื่องบวงสรวงสังเวย มีกระทง 9 ท้อง สิ่งต่างๆที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมซึ่งเป็นการผสมผสานได้อย่างลงตัวแต่โดยหลักใหญ่แล้วก็จะเชิญพระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์เพื่อการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ โดยมีความเชื่อใน

Citation : ยโสธรา ศิริภาประภากร, สุรียา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และนำฝน จันทรรนวล. (2568). การศึกษาพัฒนาการความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ของชาวพุทธจังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 3(6), 15-32.

<https://doi.org/10.65205/jasrru.2025. 1025>

อำนาจการมีของพระพุทธเจ้าของมนต์พระปริตร และอานุภาพแห่งการสวดสาธยาย เป็นต้นนั้นเองจึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะวิจัยในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ
2. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

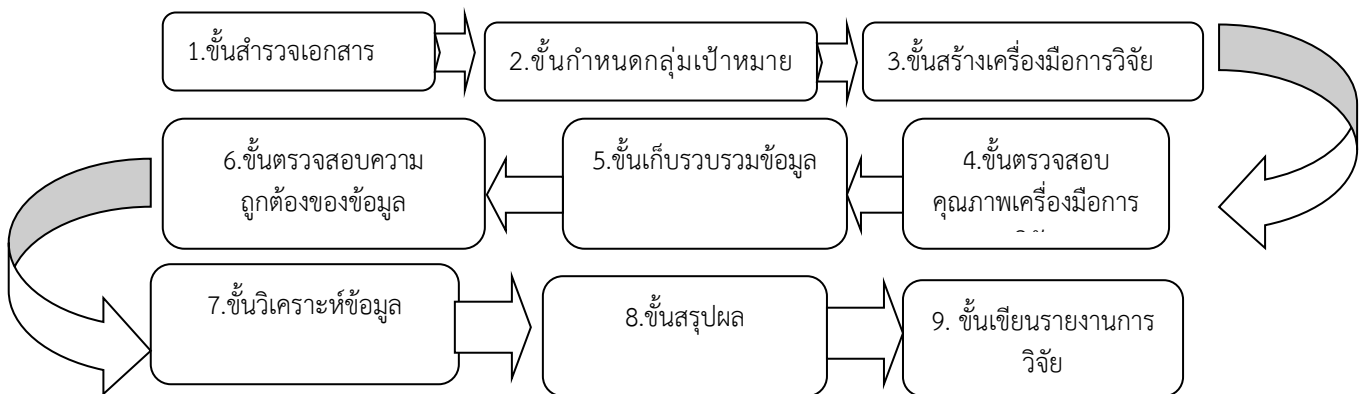
การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในแต่ละด้านไว้ดังต่อไปนี้

1.ขอบเขตด้านเอกสาร ได้แก่ 1.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 1.2 ด้านเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ เอกสารทางวิชาการที่ได้นำเสนอไว้ในแหล่งข้อมูลต่างๆ

2.ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายสำหรับใช้ในการวิจัย ดังนี้คือ พระสงฆ์ 3 รูป เจ้าพิธีสะเดาะเคราะห์ 3 คน ผู้รู้ 2 คน นักวิชาการ 2 คน กลุ่มผู้ร่วมในพิธี 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน

3.ขอบเขตด้านพื้นที่ 1) พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุภายในวัดประทุมเมฆ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และ 2) วัดป่าโยธาประสิทธิ์ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 3) พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุในบ้านเรือน บ้านศาลาสამคคี ตำบลบ้านขบ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การสำรวจเอกสาร เป็นขั้นการสำรวจเอกสารต่างๆ คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยภาษาไทย งานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำรา วารสารและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อวางกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย

2) กลุ่มเป้าหมาย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายสำหรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ พระสงฆ์ 3 รูป เจ้าพิธีสะเดาะเคราะห์ 3 คน ผู้รู้ 2 คน นักวิชาการ 2 คน กลุ่มผู้ร่วมในพิธี 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน

3) พื้นที่การวิจัย 1) พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุภายในวัดประทุมเมฆ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และ 2) วัดป่าโยธาประสิทธิ์ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 3) พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุในบ้านเรือน บ้านศาลาสამคคี ตำบลบ้านชบ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

4) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ การสังเกต การมีส่วนร่วม สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้สร้างเรียบร้อยแล้วได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ ให้ตรวจสอบคุณภาพและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขให้เครื่องมือนี้ให้มีความสมบูรณ์ในเบื้องต้น

5) เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 4.1 การสังเกต ใช้สังเกตและบันทึกข้อมูลของพิธีกรรมการประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ขั้นตอน เครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรม 4.2 การสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้เข้าร่วมในการประกอบพิธีกรรม

6) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เป้าหมาย โดยติดต่อประสานงานกับทางวัดและบ้านเรือนที่มีการประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ ต่อจากนั้นจึงได้นำหนังสือขอความร่วมมือถึงวัดและบ้านเรือน เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย เมื่อได้รับอนุญาตเรียบร้อยแล้ว จึงได้ดำเนินการ โดยใช้แบบบันทึกการสังเกตการณ์ และแบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

7) การสังเกต ใช้ในการสังเกตและบันทึกข้อมูลสภาพทั่วไปในการประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ได้แก่ 1) ความเชื่อดั้งเดิม เช่น ความเชื่อด้านศาสนา ด้านประเพณี ด้านการประกอบอาชีพ และด้านสาธารณสุข 2) ด้านปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิม ด้านความเชื่อด้านศาสนา ด้านประเพณี ด้านการประกอบอาชีพ และด้านสาธารณสุข

8) การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์ เก็บข้อมูล ผู้ทำหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ด้านความมุ่งหมาย ประเภท ความจำเป็น ความเชื่อในการประกอบพิธีกรรม ประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรม เป็นต้น

ผลการวิจัย (Research Results)

พัฒนาการความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ

1. ความเชื่อเดิมของพื้นที่แถบจังหวัดสุรินทร์ พัฒนาการความเชื่อ “ความเชื่อ” คือสิ่งที่เกิดจากความหวาดกลัวภัยธรรมชาติระยะแรกๆ ของมนุษย์ต่อมาก็มีความหวาดกลัวเรื่องวิญญาณของบรรพบุรุษและผู้กล้าหาญในชุมชนของคนล่วงลับไปแล้ว เมื่อเกิดความหวาดกลัวในสิ่งเหนือธรรมชาติจึงต้องมีการบวงสรวง เช่น ไห้ว บูชา ความเชื่อแยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ความเชื่อดั้งเดิมที่คนในชุมชนนั้นยึดถืออยู่ และความเชื่อที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนหรือ สื่อสารทางวัฒนธรรมกับคนกลุ่มอื่น สำหรับความเชื่อในเมืองสุรินทร์ที่สำคัญได้แก่ ความเชื่อเรื่องผี (คะโม้ย) ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องครุกำเนิด (กรุกัมเนิด) และความเชื่อเรื่องขวัญ ดังนั้นคติความเชื่อ สามารถอธิบายได้ว่าเป็นการยอมรับนับถือในหลักการอย่างใดอย่างหนึ่งกับคำสอนและต่อบุคคล หรือ การยึดถือในสิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือมนุษย์ เหนือธรรมชาติ ผีวิญญาณ บริบทดินแดนแถบนี้มีความเชื่อเรื่องผีวิญญาณที่ฝังแน่นอยู่ในวิถีชีวิตทั้งพิธีกรรม ประเพณีท้องถิ่น ตั้งแต่เกิดจนตายมากมาย เช่นเดียวกับทุกภูมิภาคในประเทศไทย โดยความเชื่อเรื่องผีส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน แต่แตกต่างกันที่รายละเอียดการปฏิบัติเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อที่อธิบายแสดงที่มาของสิ่งที่อยู่เหนือสิ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ไม่อาจเข้าใจได้ ดังนั้น “ผี” จึงมีอำนาจอยู่เหนือคน อาจทำให้คนได้รับผลดีและผลร้ายก็ได้ (ศิริพร สุเมธรัตน์ ,2554)

2. การปฏิบัติตามความเชื่อ การปฏิบัติตามความเชื่อของคนในพื้นที่แถบอีสานมีความหมายของ “ความเชื่อ” สิ่งที่เกิดจากความหวาดกลัวภัยธรรมชาติระยะแรกๆ ของมนุษย์ต่อมาก็มีความหวาดกลัวเรื่องวิญญาณของบรรพบุรุษและผู้กล้าหาญในชุมชนของคนล่วงลับไปแล้ว เมื่อเกิดความหวาดกลัวในสิ่งเหนือธรรมชาติจึงต้องมีการบวงสรวง เช่น ไห้ว บูชา ความเชื่อแยกออกเป็นลักษณะดังนี้ ความเชื่อดั้งเดิมของคนในชุมชนยึดถืออยู่ และความเชื่อที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับชนกลุ่มอื่น สำหรับความเชื่อในเมืองสุรินทร์ที่สำคัญได้แก่ ความเชื่อเรื่องผีวิญญาณ และความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องครุกำเนิด (กรุกัมเนิด) และความเชื่อเรื่องขวัญ เป็นต้น

3. การปฏิบัติตามความเชื่อในด้านศาสนา การปฏิบัติตามความเชื่อของพื้นที่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ ได้รับเอาอิทธิพลความเชื่อของพระพุทธศาสนาเข้ามาปฏิบัติแทนที่ศาสนาพราหมณ์ มีการปรับเปลี่ยนความเชื่อเกี่ยวกับการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุจากเดิมที่ปฏิบัติตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์มาเป็น คติความเชื่อตามแนวพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องกรรม อธิบายว่าสรรพสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของๆ ตน ใครทำกรรมใดไว้เป็นบุญ เป็นบาป จะต้องได้รับผลนั้น อนึ่ง เราจะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาไม่เห็นด้วยกับการบูชา ยัญตามคติของพราหมณ์เพราะ เห็นว่า การสะเดาะเคราะห์ต่ออายุด้วยการทำร้ายผู้อื่นถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์และเป็นการเบียดเบียนผู้อื่น ตามกรอบแนวคิดของพระพุทธศาสนาการสะเดาะเคราะห์ให้ตนเองด้วยการพลีชีพ ชีวิตของสัตว์อื่นเพื่อความผาสุกของตนเอง เป็นเรื่องเหลวไหลไม่ประกอบด้วยเหตุผลต่อมาเมื่อความเชื่อทางพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดใกล้เคียงแล้ว ก็ทำให้เกิดความเชื่อใหม่เกี่ยวกับพื้นฐานความเชื่อเรื่องดวง เรื่องโชค เรื่องเคราะห์ จากเดิมที่ว่ามาจากสาเหตุสิ่งภายนอก มาเป็นความเชื่อที่ว่าโชค เคราะห์เป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง (พระครูปฐมสังฆการ (สุพรรณ ฐิตปัญโญ), 2554) การปฏิบัติต่อความเชื่อในปัจจุบันของคนไทยเชื้อสายเขมรสุรินทร์ หมายถึง มนุษย์ที่มีความเชื่ออยู่เป็นพื้นฐานเมื่อมีความเชื่อในทางใด ย่อมจะมีการปฏิบัติตามรูปแบบในทางนั้น อาทิเช่น พ่อค้าแม่ขายก่อนจะเปิดร้านจะทำการบูชากราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่น แม่นางกวัก พระพิฆเนศ ฯลฯ ซึ่งมีความเชื่อว่าจะ

Citation : Siriphaprapagon., Y., Klanglit.,S., Kanthiang., K., & Channual, N. (2025). A Study on the Development of Beliefs

and Ritual Practices of Misfortune Removal and Life-Prolonging among Buddhists in Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 15-32. <https://doi.org/10.65205/jasru.2025.1025>

ทำให้คำขายดี มีกำไรเป็นต้น ดังนั้น เราจึงพบว่ากรอบความคิดความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุของสังคมไทยเป็นกรอบความเชื่อที่มีพื้นฐานมาจากการผสมผสานความเชื่อหลายๆ ส่วนมารวมกันเข้า ได้แก่ (1) ความเชื่อของศาสนาดั้งเดิม ได้แก่ ลัทธิผี โหราศาสตร์และไสยศาสตร์ (2) ความเชื่อของศาสนาพราหมณ์อดีตเคยมีอิทธิพลต่อผู้คนในสังคมไทยมาก่อนและ (3) พระพุทธศาสนาผสมผสานกับความเชื่อของชาวบ้าน (สุโขทัยธรรมิกราช, 2532) เป็นกระแสของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันนี้ และความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุดังกล่าวก็มีปรากฏอยู่ในสังคมไทยทุกพื้นที่ทุกจังหวัด แต่ละพื้นที่ก็จะมีพิธีกรรมที่แตกต่างกันออกไป

ความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาการความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ไว้ดังนี้

1. ความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ

อธิบายด้านคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาจะมีลักษณะที่สำคัญ คือ ความเชื่อที่มีความหวังต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติจะสามารถเข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดสิ่งต่างๆ ให้เกิดขึ้นกับชีวิตมนุษย์ ดังนั้นได้มีความเชื่อและความหวังต่ออำนาจดังกล่าวด้วยการปฏิบัติตามความเชื่อดังกล่าวด้วยวิธีการต่างๆ กระแสความเชื่อในยุคแรกๆ มีนัยของการแสดงออกที่คล้ายคลึงกัน คือ มุ่งตรงต่ออำนาจของเทพเจ้า มนุษย์ในยุคโบราณที่มีความรักสุขเกลียดทุกข์เป็นธรรมชาติได้พากันแสดงความเชื่อถือต่อ ป่าไม้ ภูเขา รุกขเจดีย์เพื่อเป็นที่พึ่งช่วยตนเองรอด ให้มีชีวิตยืนยาวได้ (เสถียร พันธรังสี, 2521) จากการที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ไม่ยอมรับในอำนาจต่อเทพเจ้า ดังนั้น การที่จะกล่าวว่าพระพุทธศาสนามีพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องที่จะต้องมีการพิจารณากันอย่างถี่ถ้วน ถึงกระนั้นพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุก็ยังปรากฏในรูปแบบบางประการในพระพุทธศาสนา ซึ่งรูปแบบดังกล่าวอาจจะไม่ตรงกับกรสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ (สุชีปปัญญานุกภาพ, 2526) ตามกรอบของศาสนาเทวนิยมโดยทั่วไปก็ได้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสามารถที่จะพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 กระถางประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์

ที่มา : ยโสธรา ศิริภาพระภากร (2567)

เป็นกระถางเพื่อนำมาเป็นส่วนประกอบในพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ และจำเป็นต้องมีจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทรวง. (2568). การศึกษาพัฒนาการความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ของชาวพุทธจังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 3(6), 15-32.

<https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.1025>

ภาพที่ 3 วัตถุบูชาภายในกระทงประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์

ที่มา : โยโสธารา ศิริภาพระภากร (2567)

ภายในกระทงจะประกอบด้วย ข้าวสุก หมาก พลู บุหรี่ ใบขนุนนำมาจัดเป็นกรวยใส่ข้าวสุกลงไป เพื่อนำมาเป็นส่วนประกอบในพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ และจำเป็นต้องมีจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น วัตถุบูชาเหล่านี้หาได้ในชุมชน มักประดิษฐ์ขึ้นมาเอง

ภาพที่ 4 บริบทพิธีสะเดาะเคราะห์ เพื่อใช้เป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์

ที่มา : โยโสธารา ศิริภาพระภากร (2567)

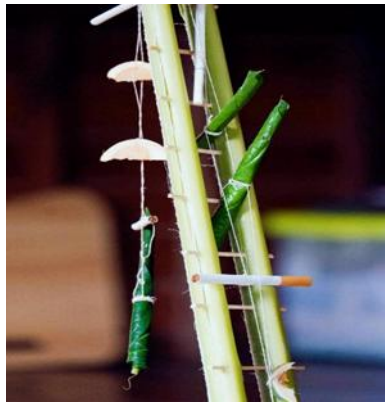
บริบทพิธีสะเดาะเคราะห์ เพื่อใช้เป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ เครื่องประกอบภายในได้แก่ จะประกอบด้วย ข้าวสุก หมาก พลู บุหรี่ ใบขนุนนำมาจัดเป็นกรวยใส่ข้าวสุกลงไป ชันน้ำมันต์ ฉัตรเงินทอง พานยกครู เพื่อนำมาเป็นส่วนประกอบในพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ และจำเป็นต้องมีจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น วัตถุบูชาเหล่านี้หาได้ในชุมชน มักประดิษฐ์ขึ้นมาเอง

1.1 ความหมายของพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ คำว่า สะเดาะเคราะห์ เป็นคำที่เพิ่งเกิดขึ้นมาใหม่ในยุคหลัง และยังไม่ปรากฏในหลักฐานทางคัมภีร์พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะคัมภีร์ชั้นพระไตรปิฎก จะมีเพียงคำว่า “เคราะห์” ในภาษาบาลีในคำว่า สุกครณฺฑทุกภคครณฺฑ (ที.สี.(บาลี) 9/ 26 /35) แปลว่า ทำให้โชคดี ทำให้เคราะห์ร้าย ในภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัย แปลว่า ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย (ที.สี.อ.(ไทย)1/ 1/14.) เฉพาะคำว่า ภาวะ แปลว่า โชค เมื่อเติม ส หรือ ทุ เข้า ไปข้างหน้าจึงมีความหมายว่าเคราะห์ดี หรือ เคราะห์ร้าย (พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สรคำ) และจำลอง สารพัตนีก, 2538) คำว่า

Citation : Siriphaprapagon., Y., Klanglit.,S., Kanthiang., K., & Channual, N. (2025). A Study on the Development of Beliefs and Ritual Practices of Misfortune Removal and Life-Prolonging among Buddhists in Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 15-32. <https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.1025>

สะเดาะเคราะห์ มาจากคำว่า สุกครณ แปลว่า การกระทำที่มีโชค หรือ การปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายออกไปให้เกิดเป็นความโชคดีกับชีวิตและสังคมขึ้นมาแทน การกระทำดังกล่าวชื่อว่า เป็นการสะเดาะเคราะห์ แต่ไม่ได้เรียกว่า สะเดาะเคราะห์ เป็นการเรียกว่า การกระทำเพื่อให้เกิดความโชคดีขึ้น (พระครูพุทธมสังฆการ (สุพรรณ วิฑฒณฺ, 2554) การสะเดาะเคราะห์ในยุคนี้เน้นมีอยู่หลายวิธีการ เช่น การบูชาด้วยเครื่องมือบูชาผู้มี จุดประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การแก้เคราะห์ร้ายของผู้ที่เชื่อว่าตนเองกำลังมีเคราะห์กรรม เช่น กรณีพระเจ้าปเสนทิโกศลทรงพระสุบินนิมิตไม่ดี พอตื่นบรรทมแล้วถึงตรัสถามพราหมณ์ปุโรหิตซึ่งก็ได้รับคำตอบว่า การที่ทรงนิมิตดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่ดี เป็นบาปเคราะห์ จะต้องประกอบพิธีกรรมแก้เคราะห์ด้วยการบูชา (ส.ส.อ.(ไทย) 1/1/337.) เช่นนั้น การทำพิธีกรรมบูชาโดยนัยก็คือ การสะเดาะเคราะห์ตามความเข้าใจของคนในสมัยปัจจุบันนั่นเอง

ภาพที่ 5 ชันบันไดพิธีสะเดาะเคราะห์ เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์

ที่มา : ยโสธรา ศิริภาพระภากร (2567)

ในพิธีสะเดาะเคราะห์มักจัดบันไดในการประกอบพิธีกรรมนี้ เพื่อใช้เป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ เครื่องประกอบภายใน เพื่อนำมาเป็นส่วนประกอบในพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ และจำเป็นต้องมีเงินกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น วัตถุดิบเหล่านี้หาได้ในชุมชน มักประดิษฐ์ขึ้นมาเอง

ภาพที่ 6 ชันน้ำมันต์ คานหามกระทง เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์

ที่มา : ยโสธารา ศิริภาพระภากร (2567)

ในพิธีสะเดาะเคราะห์มักจัดชันน้ำมันต์ในการประกอบพิธีกรรมนี้ เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ จำเป็นต้องมีชันน้ำมันต์จนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น วัตถุดิบเหล่านี้หาได้ในชุมชน

ภาพที่ 7 คานหามกระทง เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์

ที่มา : ยโสธารา ศิริภาพระภากร (2567)

ในพิธีสะเดาะเคราะห์มักจัดคานหามกระทงพร้อมจุดเทียนขี้ผึ้ง ภายในกระทงประกอบด้วย ข้าวสุกหมากพลู เทียนขาวเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมนี้ กลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.2 ในบริบทของความเชื่อในสังคมอินเดียทั้งในก่อนและสมัยพุทธกาล สามารถที่จะแบ่งพัฒนาการในเรื่องของการสะเดาะเคราะห์ การประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ในวัฒนธรรมอินเดียได้แบ่งเป็น 2 ประการ คือ

- (1) การสะเดาะเคราะห์ในมิติของศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู
- (2) การสะเดาะเคราะห์ในมิติของศาสนาพุทธ

Citation : Siriphaprapagon., Y., Klanglit.,S., Kanthiang., K., & Channual, N. (2025). A Study on the Development of Beliefs and Ritual Practices of Misfortune Removal and Life-Prolonging among Buddhists in Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 15-32. <https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.1025>

1.2.1 การสละเคราะห์ของศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู เป็นการประกอบพิธีกรรมในยุคแรก ของอินเดียโบราณเป็นการสละเคราะห์ภายใต้คติความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าที่ประจำอยู่ตามธรรมชาติ เมื่อมนุษย์เกิดมีภัยพิบัติมาถึงตนเองก็ต้องพยายามหาทางออก หาคความสบายใจให้กับตน ด้วยการประกอบ พิธีกรรมบูชา บวงสรวง บูชาต้นไม้บ้าง เจดีย์บ้าง ว่าเป็นที่ระลึก ในมิติของศาสนาพราหมณ์ –ฮินดู มีการ กระทำพิธีมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ มีการประกอบพิธีกรรมเพื่อความสวัสดิให้เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม โดยการสละเคราะห์ดังกล่าวเรียกว่า การบูชาโยนิ โดยการประกอบพิธีบูชาโยนิมีการวิวัฒนาการมา ทั้งหมด 4 ยุค คือ (1) ยุคสมัยดึกดำบรรพ์เป็นการบูชาโยนิที่สร้างขึ้นเพื่อการบวงสรวงเทพเจ้าที่เรียกว่าปุระษะ หรือพระพรหม การบูชาโดยนัยเป็นการบูชาเพื่อเอาใจแก่เทพเจ้าและสร้างความพึงพอใจเพื่อเทพเจ้าจะได้ มอบความสวัสดิให้ (2) ยุคสมัยพระเวท ในยุคนี้เป็นการบูชาโยนิเพื่อบูชาเทพเจ้าที่เกิดขึ้นใหม่จากเดิมแต่มี เฉพาะพระพรหม ปุระษะก็กลายมาเป็นพระสวอิตรี พระวรุณ พระอินทร์และพระยม เป็นต้น ในยุคนี้เน้นการ อ้อนวอนหรือทำการสักการะแก่เทพเจ้าที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวทเป็นหลัก มีผู้ทำหน้าที่คือ พราหมณ์ เพื่อ มุ่งหวังความสำเร็จและอำนาจรวมถึงความมีอายุที่ยืนยาว (3) ยุคสมัยพราหมณ์ เป็นการประกอบพิธีกรรม เพื่อมีจุดประสงค์ที่สำคัญคือ การเอาใจเทพเจ้าและบังคับให้เทพเจ้าประทานสิ่งที่ตนปรารถนาให้ (พระมหา เสนาะ กัณหัทธ, 2544) ในยุคนี้ถือว่าเป็นยุคทองของการประกอบพิธีการบูชาโยนิ เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะ เหล่าพราหมณ์ได้มีบทบาทในการกำหนดเกณฑ์ในการประกอบพิธีกรรม และมีหลักฐานว่า การสละเคราะห์หรือการบูชาโยนิในยุคนี้มีการนำมนุษย์มาเป็นเครื่องสังเวยในพิธีกรรมดังกล่าวด้วย (สุนทร ฌ รังสี, 2542) (4) ยุคสมัยอนุษิตโดยยุคนี้มีพื้นฐานความเชื่ออยู่ที่แนวคิดเรื่องอาดมันและปรามาตมันสำหรับยุคนี้ ถือได้ว่าเป็นยุคสุดท้ายของการพัฒนาการทางด้านความคิดและความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ (พระมหา เสนาะ กัณหัทธ, 2544) ยุคนี้มีแนวคิดในเชิงต่อต้านการประกอบพิธีกรรมโดยเห็นว่า พิธีกรรมเป็น เรื่องเหลวไหลแต่ก็ยังมียุคของการบูชาโยนิให้เห็นอยู่บ้าง จะพบว่าการสละเคราะห์คือการบูชาโยนิ โดยทั่วไปมีอยู่ 5 ประเภท คือ (1) พรหมโยนิหรือเวทโยนิเป็นการประกอบพิธีบูชาโยนิด้วยเครื่องสังเวยเพื่อ บูชา พระพรหม พระฤๅษี พระเวท (2) เทวโยนิ การบูชาโยนิด้วยการบูชาไฟ ด้วยการจุดไฟเผาถ้ำถ้ำ กายาน รูป เทียน เพื่อให้เกิดความสวัสดิแก่ตนเอง(3) ปิถุโยนิ หมายถึง การบูชาบรรพบุรุษ เป็นการบูชาบิดามารดา ถือ ว่าเป็นบุพการีของลูก (4) ภูตโยนิ เป็นการบูชาด้วยการประพาดิตบะและไม่เบียดเบียนผู้อื่น (กรรณา- เรื่อง อูไร กุศลาศัย, 2541)

1.2.2 การสละเคราะห์ ได้อธิบายทางคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง เคราะห์และการ สละเคราะห์ เป็นการบูชาโยนิที่นิยมทำกันในสมัยพุทธกาลไว้หลายประการ แต่หากกล่าวถึงท่าทีของ พระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการสละเคราะห์โดยภาพรวมแล้วจะพบว่าพระพุทธศาสนาไม่เห็นด้วยและไม่ได้ สอนให้มนุษย์นั้นสยบยอม อ้อนวอน กราบกรานเทพเจ้าทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเห็นว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ สามารถฝึกตนเองได้ เมื่อฝึกได้แล้วมนุษย์ก็สามารถเป็นที่พึ่งแก่สัตว์ประเภทอื่นๆ ได้ไม่เว้นแม้แต่เทวดาแต่ ถึงอย่างนั้น พระพุทธศาสนาก็ได้กล่าวถึงรูปแบบของการประกอบพิธีกรรมการสละเคราะห์ที่เรียกว่า การ บูชาโยนิโดยเห็นว่าสาเหตุของการประกอบพิธีกรรมเช่นนั้นก็เพราะมนุษย์ต่างรักตัวกลัวตาย รักสุขเกลียด ทุกข์ เมื่อมีภัยมาถึงตัวก็จะทำการป้องกัน เพื่อที่จะไม่ให้เกิดขึ้นกับตนเอง โดยนัยรูปแบบหรือลักษณะของ การสละเคราะห์หรือการบูชาโยนิก็เพื่อมุ่งหวังความสวัสดิในยุคก่อน พระพุทธศาสนามีรูปแบบและ องค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ (1) วัตถุที่นำมาบูชาหรือสละเคราะห์ ได้แก่ สัตว์ พืชและเปลวไฟ สัตว์นั้นจะมี ข้าง ม้า วัว เป็นต้นและที่สุดคือ มนุษย์ (2) ผู้ประกอบพิธีกรรมคือ พราหมณ์ (3) สถานที่ เช่น บ้าน ที่ริม

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกภูมิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทรรนวล. (2568). การศึกษาพัฒนาการความเชื่อและพิธี กรรมการสละเคราะห์ต่ออายุ ของชาวพุทธจังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 3(6), 15-32.

<https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.1025>

แม่น้ำ ที่เทวสถาน สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น (4) บทสวดที่ใช้บทสวดของพราหมณ์ ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกลอง โดยคนในยุคนั้นมีความเชื่อมั่นว่า การสะเดาะเคราะห์ให้ถูกวิธีสามารถที่จะอำนวยประโยชน์ที่ปรารถนาทุกประเภท กระทั่งการได้อายุที่ยืนยาวกว่า 100 ปีก็ได้ (พระครูปฐมสังฆการ (สุพรรณ วิฑูรย์), 2554) พระพุทธศาสนาไม่เห็นด้วยกับหลักการหรือแนวคิดเกี่ยวกับการสะเดาะเคราะห์หรือการบูชาขี้เณร เพราะถือว่าเป็นการเบียดเบียนผู้อื่นและไม่เป็นประโยชน์ เป็นการปฏิเสธเรื่องการบูชาขี้เณรของพระพุทธองค์ ที่มีต่อการเตรียมการบูชาขี้เณรของพระเจ้าปเสนโกศลในอรรถกถาที่ปรากฏในทศนของท่านพระกุมารกัสปะที่ตอบโต้กับพระเจ้าปายาสีว่า การสะเดาะเคราะห์ด้วยการฆ่าไม่ใช่สิ่งประเสริฐ เป็นมิถนาคฤหาญ แล้วสอนว่า การบูชาขี้เณร การสะเดาะเคราะห์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องการฆ่าประเสริฐกว่า ถึงอย่างนั้นพระพุทธศาสนาก็ได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติหลักการบูชาขี้เณรขึ้น ตามแนวทางคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาว่า การบูชาขี้เณรที่ต้องคือ การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา เพราะการทำเช่นนั้นย่อมก่อให้เกิดประโยชน์กับชีวิตและสังคมมากกว่า การสะเดาะเคราะห์จะต้องดำเนินการตามหลักการทางพระพุทธศาสนา คือ (1) การให้ทาน เป็นนิตยอุทิศให้ผู้มีศีล (2) สร้างกุฏิวิหารเพื่อสมณพราหมณ์ผู้มาจากทิศทั้งสี่ (3) การเข้าถึงพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก (4) การสมาทานตามศีลห้า (5) การออกบวชประพฤติพรหมจรรย์จนบรรลุมานสี และเจริญวิปัสสนาจนได้วิชาแปด เป็นอภัยที่ลงทุนน้อยแต่ได้ผลกำไรมาก หากทำเช่นนี้ได้ถือว่าเป็นการสะเดาะเคราะห์ที่ขอบรรพตามคำสั่งสอนพระพุทธเจ้า (กรณ- เรื่องอุไร กุศลาศัย, 2541)

1.2.3 ประเภทของพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ

การแบ่งตามลักษณะการประกอบพิธีอาจจะปฏิบัติกันตามแต่ท้องถิ่น ผู้วิจัยจะได้แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุแบบพระสงฆ์

พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุในแบบพระสงฆ์ที่ได้จัดกระทำพิธีกรรมขึ้นเพื่ออนุเคราะห์หมู่ชนที่ได้รับปัญหาชีวิต ที่ต้องการกำลังใจ หาทางออกไม่ได้ ในทางพระพุทธศาสนาได้จัดทำพิธีกรรมอันเป็นรูปแบบการสะเดาะเคราะห์ที่เป็น ขั้นตอน ลำดับพิธีการ ที่ได้นำเอาพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามาสอดแทรกในการกระทำพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ด้วยเสมอ เช่น พิธีกรรมการสวดมนต์ รับศีล รับพร กรวดน้ำ ชักผ้าบังสุกุลเป็น บังสุกุลตาย และพิธีเจริญพระพุทธมนต์ เป็นต้น

2. พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุแบบฆราวาส

พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุในแบบฆราวาสจะจัดเป็นส่วนบุคคล และจัดพิธีการตามแบบหมอผู้กระทำพิธีเองจะมีรูปแบบ พิธีการ ขั้นตอนและเครื่องบูชาในพิธีกรรมลักษณะการจัดพิธีกรรมนี้ผู้ที่มาทำพิธีสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ อาจจะทำเวลาใด วันใด ก็ได้ตามสมควรให้สะดวกทั้งสองฝ่าย แต่โดนส่วนมากทางฆราวาสจะทำพิธีกรรมในช่วงตอนเย็น โดยมีความเชื่อว่า พระอาทิตย์จะตกดินแล้ว สิ่งไม่ดีสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายจะได้ตกลงตามไปด้วย โดยส่วนมากจะถือพิธีเคล็ดมากมายตามความเชื่อ คำสวดที่ใช้อาจเป็นภาษาท้องถิ่น มีการผสมผสานกับทางภาษาบาลีบ้าง แต่โดยมากจะเป็นคาถาที่หมอผู้ทำพิธีจะสวดเอง ทำเองเป็นพิธีกรรมเฉพาะเท่านั้น

สรุปพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุที่ปฏิบัติกันอยู่นั้นมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไปทั้งในด้านตัวผู้ประกอบพิธีกรรมมีทั้งบุคคลทั่วไปที่มีความรู้ในการประกอบพิธีกรรม พราหมณ์แบบชาวบ้านและพระสงฆ์ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้รูปแบบของการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ แตกต่างกันไป เช่น สภาพแวดล้อมและความเชื่ออื่นๆ ของชุมชน เป็นต้น ดังนั้นพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุจึงมีการปฏิบัติกัน

Citation : Siriphaprapagon., Y., Klanglit., S., Kanthiang., K., & Channual, N. (2025). A Study on the Development of Beliefs

and Ritual Practices of Misfortune Removal and Life-Prolonging among Buddhists in Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 15-32. <https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.1025>

ในหลากหลายรูปแบบแต่ก็ล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการประกอบพิธีกรรมนั่นคือ เพื่อการสะเดาะเคราะห์ เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เป็นต้น

3. ประโยชน์ของพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ

ประโยชน์ของพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ เป็นการวิเคราะห์สำหรับประเด็นต่อไปนี้จะต้องนำมาศึกษา ก็คือประเด็นผลที่เกิดจากการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ เราจะพบว่าผลการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุเท่าที่ปรากฏนั้นมีดังต่อไปนี้

1. เกิดความสบายใจ ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ โดยมากจะกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า การสะเดาะเคราะห์ต่ออายุที่ทำได้แล้วทำให้ตนเองเกิดความสบายใจเกิดความมั่นใจว่าสิ่งที่ค้างค้ำในใจเกิดมาจากความลี้ เลสงสัยจากการถูกทักทาย เกิดจากความรู้สึกของตนเองว่า ปีนี้ ช่วงนี้ เวลานี้ ตนเองไม่สบายใจกลัวว่าจะมีเคราะห์ เมื่อไปสะเดาะเคราะห์แล้ว ได้พบพระสงฆ์ ได้รับเมตตาจากท่าน ได้ถวายทาน รักษาศีล กับท่านก็รู้สึกสบายใจ อุ่นใจ มั่นใจส่วนนักวิชาการท้องถิ่นบางท่านเห็นว่า “การสะเดาะเคราะห์ไม่ว่าจะทำที่ไหน เมื่อไหร่ สิ่งที่ประชาชนได้รับนั้นคือความสบายใจจากความเชื่อว่า เมื่อมาสะเดาะเคราะห์กับพระสงฆ์แล้วทำให้ชีวิตดีขึ้น การสะเดาะเคราะห์เป็นกุศโลบายที่ครูบาอาจารย์ในอดีตท่านได้จัดขึ้นเพื่อเป็นอุบายวิธีที่จะทำให้ประชาชนเกิดความสบายใจ ไม่รู้สึกว่าเป็นห่วงกังวลกับโรคภัยไข้เจ็บ มีกำลังใจ ที่จะต่อสู้กับโรคร้าย และอันตรายที่เกิดขึ้นตนเอง

2. เชื่อว่าตนเองจะมีอายุยืนและรอดพ้นจากอุปสรรคและอันตราย ในกรณีทีกล่าวมานั้นเราจะพบว่าการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุมีผล คือ การหายจากโรคภัย มีอายุยืนยาวได้อย่างอัศจรรย์ ความจริงดังกล่าวก็มีหลักฐานตามที่ได้กล่าวมาแล้วถือว่าเป็นการเชื่อในอำนาจแห่งพระปริตร ประการหนึ่ง มีความเชื่อในพระเถระประการหนึ่ง มีความเชื่อว่าการเข้าพิธีนี้ประการหนึ่ง ว่ามีผลในทางที่ดีขึ้น และว่าเป็นเรื่องอัศจรรย์ที่สามารถยืนยันยืนยันความเป็นจริงในเรื่องการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุที่มีได้

3. มีความสามัคคีในครอบครัวและชุมชน

วิเคราะห์ผลที่เกิดมาจากการประกอบพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ที่เราจะเห็นได้ชัดเลยคือความสามัคคีของคนในครอบครัวและผู้คนที่อาศัยในชุมชน ดังนี้

3.1 ให้เวลากับครอบครัว ในสังคมปัจจุบันสภาพสังคมเศรษฐกิจที่บีบคั้นให้คนในสมาชิกในครอบครัวมีเวลาน้อยในการอยู่ร่วมกัน แต่เมื่อถึงเวลาในการจัดพิธีกรรมการประกอบพิธีสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ จะมีการรวมกลุ่ม รวมตัวของญาติพี่น้อง พ่อแม่ ต่างจากวันปกติต่างคนต่างไปต่างมีงาน ในพิธีกรรมนี้จะมีผู้คนเข้าร่วมในพิธีกรรมมากเพราะจัดเป็นประจำปี ผู้คนจะให้ความสำคัญจะมาเป็นครอบครัว เพราะมีความเชื่อว่าจะมีความโชคดีมีชัยและอีกอย่างก็เป็นวันปีใหม่ด้วย มีความคิดว่าจะมีเงินในวันปีใหม่ เริ่มต้นปีใหม่

3.2 ให้ความสำคัญกับผู้เฒ่าผู้แก่ การสะเดาะเคราะห์นี้มีขั้นตอนหนึ่งเป็นขั้นตอนในการเซ่นไหว้ตายาย โดยวัตถุประสงค์ของการบูชาบรรพบุรุษผู้ที่จะทำพิธีในขั้นตอนนี้ทุกคนจะเป็นผู้สูงอายุทั้งสิ้น “อาจกล่าวได้ว่าผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญมากที่สุด” ในพิธีกรรมนี้สอนให้รู้จักบุญคุณของบิดามารดา ให้มีความกตัญญูต่อผู้หลักผู้ใหญ่ ด้วย เป็นต้น

3.3 พิธีกรรมในวัดที่ผู้คนมาร่วมพิธี ทุกคนได้รวมทำกิจกรรม ทานข้าวร่วมกัน ถามปัญหาสารทุกข์ต่างๆ การให้กำลังใจ การผูกข้อต่อแขนให้กำลังใจกัน เป็นกิจกรรมที่หายากมากที่จะมีขึ้นเพื่อการอนุเคราะห์ให้คนที่รู้สึกไม่ดี ได้มีกำลังใจที่จะต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคทั้งหลายในชีวิต

3.4 ประโยชน์ด้านการศึกษา วิเคราะห์ผลที่เกิดมาจากการสะเดาะเคราะห์ ทำให้เกิดการศึกษาลึกลงไปของพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ มีพัฒนาการมาอย่างไร และจะสืบทอดได้ด้วยวิธีใดบ้าง ทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้าเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดที่อยู่ในชุมชน ที่จะอนุรักษ์และให้เห็นคุณค่าในด้านต่างๆ เพื่อเสริมความรู้แก่ผู้คน เยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

พัฒนาการความเชื่อและพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ พัฒนาการมาจากความเชื่อดั้งเดิม ถือว่าการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุเป็นความเชื่อของพื้นที่แถบอีสานใต้ มีการพัฒนาการความเชื่อในพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุดั้งเดิมมาจากศาสนาโบราณ (การนับถือผี) มีความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งลึกลับ อำนาจลึกลับ ผีบรรพบุรุษและเทวดาต่างๆ มีการพัฒนาการสั่งสมความรู้เรื่องการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ จากความรู้เรื่องโหราศาสตร์ จากนิยามคติของชาวบ้านในอดีตและความรู้ทางโหราศาสตร์และเทพเจ้าจากศาสนาพราหมณ์ – ฮินดูที่เคยรุ่งเรืองมาในอดีตในดินแดนแถบนี้ ต่อจากนั้นได้รับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามานับถือและมีการพัฒนาการความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนาด้วย แต่ความเชื่อแบบดั้งเดิมของท้องถิ่นยังหลงเหลือปะปนอยู่บ้างกับพิธีกรรมบางอย่าง การประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุในพื้นที่สามารถแบ่งได้ตามประเภท ดังนี้ (1) การสะเดาะเคราะห์ต่ออายุโดยฆราวาส หรือ คฤหัสถ์ (2) และการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุโดยพระภิกษุสงฆ์ อดีตการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุของคนในพื้นที่ นั้นหน้าที่ของผู้ทำพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ผู้ประกอบพิธีเป็นหน้าที่ของคฤหัสถ์ที่มีความรู้ เป็นผู้ประกอบพิธีในอดีตผู้เป็นอาจารย์อาจจะเคยได้บวชเรียนทางพระพุทธศาสนามาด้วยจึงมีการผสมผสานเข้าด้วยกัน ผู้ที่จะมาสวดต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติเหมาะสม มีศีลธรรม ที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือมาก แต่ในยุคต่อมาเมื่อจำนวนของผู้รู้ในการประกอบพิธีการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุลดลงชาวบ้านจึงได้หันมาประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุกับพระภิกษุสงฆ์แทน เพราะเห็นว่าพระภิกษุเป็นผู้มีศีล และชาวบ้านเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้สามารถให้ท่านประกอบพิธีให้กับตนเองได้ ในปัจจุบันเราจึงพบเห็นพิธีตามวัดวาอารามที่มีการจัดประกอบพิธีขึ้นเพื่ออนุเคราะห์ให้กับญาติโยม เป็นต้น

ความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ เคราะห์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้ให้ความหมายคือ การทำให้โชคดี การทำให้โชคร้าย คำว่าโชคดี โชคร้าย ตรงกับคำว่า สุภะคะ กับ พุภะคะคะ เป็นความเชื่อเดิมของศาสนาพราหมณ์ที่เชื่อว่าพิธีกรรมบางอย่างที่สามารถทำให้คนเราประสบกับความโชคดีและโชคร้ายได้ แต่ในทางพระพุทธศาสนาได้นิยมหรือเห็นว่าการกระทำเช่นนี้เป็นเหตุผลที่จะให้ประสบกับสิ่งที่ตนเองพึงปรารถนาได้ คำสอนทางพระพุทธศาสนาไม่ส่งเสริมให้หลุดพ้นจากกิเลสอันเป็นเป้าหมายสูงสุด แต่หากกล่าวถึงพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาจะพบว่ายังมีบางกรณีที่มีปรากฏอยู่ในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเคราะห์ สิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล แต่เป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าได้ทรงอนุญาตไว้บางกรณีเท่านั้น เช่นการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุทางพระพุทธศาสนาจะแนะนำในเรื่องของการบริจาคทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา เป็นต้น พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุในมิติทางศาสนาพราหมณ์จะกระทำพิธีด้วยการ บวงสรวง สั่งเวทย์ บูชาเช่นไหว้ ด้วยชีวิตสัตว์ต่างๆ การสวดอ้อนวอนต่อเทพเจ้า การใช้คาถาอาคมตามลัทธิไสยศาสตร์ เพื่อให้บังเกิดความสำเร็จ บางก็จักมีพิธีบูชาโยน การบูชาไฟ เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุตามความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ เป็นต้น โดยคำสอนในทางพระพุทธศาสนานั้น การสะเดาะเคราะห์ สิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ด้วย

Citation : Siriphaprapagon., Y., Klanglit.,S., Kanthiang., K., & Channual, N. (2025). A Study on the Development of Beliefs and Ritual Practices of Misfortune Removal and Life-Prolonging among Buddhists in Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 15-32. <https://doi.org/10.65205/jasru.2025.1025>

การให้ทานให้ชีวิตและโอกาสรวมถึงการให้อภัยทาน การรักษาศีล การสวดมนต์นั่งสมาธิ เจริญภาวนา จึงจะถือว่าเป็นการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุตามแนวทางของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และถือว่าถูกต้องตามหลักคำสอน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยไปปฏิบัติ

ความเชื่อในพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ จากอดีตถึงปัจจุบันย่อมมีการพัฒนาการ ปรับปรุงแก้ไข แต่งเติม ไปตามยุคตามสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่สิ่งที่ควรอนุรักษ์ไว้คือคำสอนที่สามารถบอกผู้คนในรุ่นต่อไปได้ว่าความสำคัญ ความเป็นประโยชน์ของพิธีกรรมนี้มีอะไรบ้าง

ข้อเสนอแนะกับการปฏิบัติตามความเชื่อ คือ

(1) ผู้ประกอบพิธีกรรมเอง ควรเป็นผู้ที่อยู่ในศีลธรรม มีจริยธรรมที่ดีงามทำตนให้เป็นที่ศรัทธาเลื่อมใส แม้นในการประกอบพิธีกรรมเอง ควรแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่เป็นสีขาว ที่มีความเหมาะสม ถูกต้อง

(2) เครื่องที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่ทางวัดจัดขึ้น ไม่ควรมีเครื่องบวงสรวงที่เป็นเนื้อสัตว์ หรือสิ่งที่เป็นยาเสพติดทุกชนิดอาจเป็นบริบทที่เรียบง่าย ดูแล้วเกิดความน่าศรัทธาเลื่อมใสปราศจากการละเล่นอบายมุข และควรที่จะเน้นให้มีการปฏิบัติธรรมไปด้วย เช่น จัดบวชเนกขัมมะ สวดมนต์ นั่งสมาธิเจริญภาวนา และฟังธรรม เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสกระทำความดีที่เป็นเนื้อแท้ และได้ทำบุญตามโอกาส เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับการพัฒนาการความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุในจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศีร์ษะเกษ ว่ามีการพัฒนาการมาอย่างไร เหมือนหรือต่างกันอย่างไร

(2) การศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาฝ่ายนิกายวัชรยาน ว่ามีการพัฒนาการมาอย่างไรมีรูปแบบ คำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์มาอย่างไร เหมือน หรือ ต่างกัน ถ้าเหมือนกัน เหมือนกันในรูปแบบใด และถ้าต่างกัน ต่างกันในรูปแบบอย่างไร

(3) การศึกษาถึงเป้าหมายสูงสุดของพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ในการประกอบพิธีกรรม รวมถึงการให้ความหมายที่แท้จริงในการประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ว่ามีเป้าหมายสูงสุดคืออะไร ผลที่แท้จริงจะได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรรณา- เรืองอุไร กุศลลาศัย. (2541). *แปลและเรียบเรียงมหาภารตายุทธ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2521). *คติชาวบ้านอีสาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรวัฒนา.
- दनัย ไชโยธธา. (2538). *ลัทธิ ศาสนาและระบบความเชื่อ กับประเพณีนิยมในท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.
- ทวีวัฒน์ ปุณฺธิกรวัฒน์. (2553). *ไสยศาสตร์: ปรัชญาการณ์ของสังคมไทย. ใน พิทยา ว่องกุล (บ.ก.), ไสยศาสตร์ครองเมือง. อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง*.
- ทัศนีย์ ทานตวนิช. (2523). *คติชาวบ้าน*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- ธวัช ปุณฺโณทก. (2528). *วัฒนธรรมพื้นบ้าน คติความเชื่อ” ใน วัฒนธรรม : คติความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- พระครูปฐมสมังการ (สุพรรณ ฐิตปญฺโญ). (2554). *ศีกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการต่ออายุในทางพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุในจังหวัดสุรินทร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]
- พระมหาเสนาะ กัณฺทหัต. (2544). *การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและแนวปฏิบัติเรื่องการบูชาญตามี่ปรากฏในพระไตรปิฎก* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]
- พระยานุমানราชชน (เสถียรโกเศศ). (2506). *ขวัญและประเพณีการทำขวัญ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า.
- พระอุตรคณาธิการ (ชินทร์ สรคำ) และจำลอง สารพัดนึก. (2538). *พจนานุกรม บาลี – ไทย*. กรุงเทพฯ: เรื่องปัญญา.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม. (2518). *ความเชื่อ. วารสารรามคำแหง*, 2(2), 4.
- มงกุฎ แก่นเดียว. (2548). *แก-กร๊วะ บองก้อด พิธีกรรมว่าด้วยการสะเดาะเคราะห์ของชาวเขมรและส่วยเมืองโบราณ*
- มณี พะยอมยงค์. (2529). *วัฒนธรรมล้านนา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2537). *ธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 4*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มานิต มานิตเจริญ. (2514). *พจนานุกรมใหม่ – ทันสมัยล่าสุด*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การพิมพ์พระนคร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : บริษัทนานบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วิชาการณ์ แสงมณี. (2536). *ผีในวรรณคดี*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร.
- วิทย์ พิณคันเงิน. (2515). *ความเป็นมาของมนุษย์ชาติ*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- วิรัช- นิภาวรรณ. (2533). *การเข้าทรงและร่างทรง*. กรุงเทพฯ: โอ เอสพรินติ้ง เฮาส์.
- ศิริพร สุเมธรัตน์. (2554). *ประวัติท้องถิ่นเมืองสุรินทร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- สุโขทัยธรรมธิดา. (2523). *มหาวิทยาลัย.เอกสารสอนชุดวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทยหน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย*.
- สุชีพ ปัญญาภาพ. (2526). *ประวัติศาสตร์ศาสนา*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- สุนทร ณ รังสี. (2542). *ปรัชญาอินเดีย: ประวัติและลัทธิ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- เสถียร พันธรังสี. (2521). *ศาสนาโบราณ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Citation : Siriphaprapagon., Y., Klanglit.,S., Kanthiang., K., & Channual, N. (2025). A Study on the Development of Beliefs and Ritual Practices of Misfortune Removal and Life-Prolonging among Buddhists in Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 15-32. <https://doi.org/10.65205/jasru.2025.1025>

เสถียร พันธรังสี. (2534). *ศาสนาเปรียบเทียบ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

The University of Chicago. (1985). *The New Encyclopaedia Britannica*. University of Chicago Press.

อักษรย่อที่ใช้เป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

ที. ส. (ฉบับภาษาไทย) 1/1/14.

ม.ม. (ฉบับภาษาไทย) 25/223/102. ชุ.ชา. (ไทย) 28/296/229.

ช.ธ. (ฉบับภาษาไทย) 25/223/102 ชุ.ชา. (ไทย) 28/296/229.

ที.ส. (ฉบับภาษาบาลี) 9/ 26 / 35.

ที.ส. (ฉบับภาษาไทย) 9/ 26 / 35.

ที.ส.อ. (ฉบับภาษาไทย) 1/ 1 /14.

ม.ม. (ฉบับภาษาไทย) 12/440-446, องติก. (ไทย) 20/598.

ส.ส. (ฉบับภาษาไทย) 15/351/109. ศ.ส.อ. (ไทย) 1/1/438-337.

ที.ม. (ฉบับภาษาไทย) 10438/369. ม.ม. (ไทย) 13/9/9. อัง. อัญญก. (ไทย) 23/40/301

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ, เกริกวุฒิ กันเทียง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2568). การศึกษาพัฒนาการความเชื่อและพิธี

กรรมการสະເຕະເຄຣະທໍ່ຕ່ອຍ ຂອງ ຫຸວພຸທຈັງຫວັດສຸຣິນທຣ໌. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ*, 3(6), 15-32.
<https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.1025>